

SELMECZ.

Szépirodalmi, társadalmi, közgazdasági és tanügyi hetilap.

Hontmegyei közlöny.

Megjelen minden kedden.

A lap szemléli részét illető közlemények a szerkesztőhöz, a hirdetések és előfizetések pedig Dimák J. E. kereskedésbe küldendők.

Hirdetések f. l. vétetnek Budapesten, Bécsben és Prágában Haasenstein és Voglernél.

Előfizetési feltételek:

Helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve:
 Egész évre 5 frt. — kr.
 Félévre 2 frt. 50 kr.
 Negyedévre 1 frt. 25 kr.
 Egyes példány ára 10 kr.

Szerkesztői iroda: Keviczky-féle háza Szt.-Háromság téren.

Hárombasóhos kis sor 10 kr.
 Bélyegdíj minden ígatásért 30 kr.

Polgármesteri jelentés.

(II. Folytatás.)

A már említett köztörvényekhez, mint e városokat közelebbről érdeklőkhöz még a következők is sorakoznak:

b) az 1875 évi IV. törvényzikk „az országgyűlési képviselők választásáról.”

Ezen törvény alkalmazásának közvetlen kihatása e helyütt abban nyilvánult, hogy az országgyűlési képviselőt választók száma Selmece s Belabányán nevezetesen apadt: 1070-ről 686-ra.

A X. t. c. annyiban említendő fel, hogy a bírósági kézbesítések a bírósági székhelyeken kívül az illető községi előljárárság tartozik teljesíteni.

- A XXI. t. c. a vadászfegyverek megadóztatásáról,
- „ XXII. „ a tüke-kamat és járadék adóról,
- „ XXIII. „ a házadóról,
- „ XXIV. „ a nyilvános számadásra kötelezet vállalatok adójáról,
- „ XXVI. „ a cselédtartásért és lótarasért fizetendő adóról,
- „ XXVIII. „ a bányaadóról,
- „ XXIX. „ a keresetadóról,
- „ XLVII. „ az általános jövedelmi adóról,
- „ XLVIII. „ a földadóról — megannyi törvény, melyek életbeléptetésének eredménye — kivételével a bányaadóról szóló XXVII. t. cikkeknél — az adó felmérése.

A XXX. t. c. az első fokú királyi bíróságok újabb szervezéséről.

Ezen t. c. városunkra valószínűleg szomorú következtetéseket hozhat, a mennyiben az itt elhelyezett kir. törvényszék is meg fog szűntetni.*)

A város törvényhatósága megtett mindent a végből, hogy az itteni törvényszéket megtarthassa; de úgy látszik a túlszigorú takarékoságnak áldozatul esik ezen törvényszék is; pedig a rohamos haladás következményei fokép akkor károsak, ha a reformnál elérni kívánt egyenérték az óhajtott megtakarításnak meg nem felel s az átmenetet nem ismerő rohammal egész néposztályok s vidékek legérzékenyebb vesztesége okoztatik, mely ez úttal sokkal nagyobb lesz, mint a megtakarításból remélt előny.

Köz — névleg parlamentáris életünk tekintetéből különösen kiemelendő azon nevezetes esemény, hogy az országgyűlési két nagy párt u. m. a Deák — és a balközép párt fusionálván „szabadelvű párt“-tá alakult, minek folytán az addigi Bittóminis-terium visszalépett és Ő Felsége B. Wenkheim Bélát nevezvén ki minis-terelnöknek, az új minis-terium következőleg alakult meg:

„Minis-terelnök B. Wenkheim Béla s egy úttal Ő cs. s apostoli kir. Felsége legmagasabb személye körüli minis-ter, belügyminis-ter Tisza Kálmán, pénzügyminis-ter Széll Kálmán, igazságügyminis-ter Perczel Béla, vallás s közoktatás minis-ter Trefort Ágost, ipar, földművelés s kereskedelemügyi min. b. Simonyi Lajos, közmunka s közlekedési minis-ter Péchy Tamás, honvédelmi minis-ter Szende Béla.

Ezen kormány megalakulásához a nemzet nagy reményeket köt, a mennyiben a kormány tagjainak erélye s kitünő hazafisága mellett erősen hiszi, hogy az ezen kormány által előterjesztett országglási program mindazon nagy fontosságú országos ügyeket, melyeknek megoldása a nemzet legfőbb óhajai közé tartozik, — névleg az államháztartásban az egyensúly elérése, egy önálló

nemzeti bank létesítése s a vámszövetségi viszony előnyös szabályozása — az ország javára oldandja meg.

Adja az Ég, hogy e remény valósuljon!

Az 1874. évi XXXIX. t. c. alapján méltóságos Goldbruner Sándor városi főispán úr ezen állásától Ő cs. s apost. kir. Felsége legfelsőbb elhatározása folytán hű és buzgó szolgálatának teljes elismerése mellett legkegyelmesebben felementvén s ezen legfelsőbb elismerés jeléül a III. osztályú vaskorona rendjellel kitüntetvén, helyébe Ő cs. s apost. kir. Felsége 1875. évi január hó 5-én kelt legfelsőbb határozmányával ifj. Báró Majthényi László cs. k. kamarás s Hontmegye főispánja ezen városok főispánjává legkegyelmesebben kineveztetett.

Ő Méltósága ünnepélyes székfoglalását 1875. évi ápril 5-én tartá meg. Úgy a székfoglalás, illetve beiktatás ünnepélye, mint Ő méltóságának fogadtatása díszes volt.

Ő méltóságának székfoglalása alkalmából mondott kitünő és szellemdús beszéde élénk közletszéssel találkozott: a beiktatás ünnepélyét a beiktatott főispán úr által adott díszlakoma követé, melyen a város minden osztály képviselve volt, este pedig fáklyászene zárta be az ünnepélyt.

Ezek előrebocsátása után röviden előadom az itt elhelyezett országos intézetek állapotát.

A selmecei bányász s erdész akadémia régi jó hírvenéke emelkedése, mint kitünő tanári karának érdeme, valamint a hallgatók számának szaporodása ez úttal is jeleztetik.

A hallgatók száma 187% évben, és pedig:
 a bányászatnál 78
 az erdészetnél 170, összesen 248-at tett.

Az ifjuság dicseretére, jelentetnem, hogy nagyobb része mértvén hivatását s célját, komoly és solid viseletű.

A selmecei dohánygyár.

Ezen gyár a munkás osztályra valóságos jótétemény, miért is örömmel jelzem, hogy ezen osztály viszonyai a gyár fennállása óta nevezetesen javultak.

Alkalmazva volt 1875-ben ezen gyárnál 6 hivatalnok, 3 altiszt, 26 férfi és 1048 nőmunkás; férfiamunkás átlag keres naponta 65 krt, nőmunkás 48 krt, gyermek 30 krt.

Munkaidő naponta 9 óra.

Munkabér fizetett 1875-ben	140,819	frt 33	kr.
fuvarbér	596	„	„
Összesen	141,415	frt 33	kr.

Feldolgozatott nyers anyagban	
külföldi dohány	172,623
belföldi „	394,112
Összesen	566,735

Az előállított gyártmány pedig tett:
 szivar 62,048,000 darab.

A selmecei-garamberzencei vaspálya.

A forgalom ezen pályán 1875. évben volt:
 Selmecezről idegen pályákra szállított tonnákban:

a) teher 2523 tonna.

Idegen pályákról Selmecezre érkezett tonnákban:

a) teher 13,470 tonna.

Személyszállítás

Selmecezről Garamberzenczére 5776 személy

Idegen pályákról Selmecezre 4728 „

Összes személyszállítás 10,504 személy

*) Erre valamint a jelentés több pontjára azt jegyzem meg, hogy a jelentés az 1875-ik évre szól.

A személy és teher szálltmányi forgalom:

1875-ben	37,807	ft	6	kr.
1874-ben	34,136	"	30	"
		e szerint több		3670
				ft
				76
				krall.

A m. k. távirtd.

A Selmecen feladott sürgönyök száma 1875-ben	3058,
Selmecze érkezett	2919.

A m. k. postahivatal.

A Selmecen feladott levél száma	119,354	drb.	és pedig:
pénzes levél	5372	drb.	érték 509,371
postautalvány	4232	"	106,920
ajánlott	10,370	"	"
egyszerű	113,984	"	"
levelezési lap	16,489	"	"
A Selmecze érkezett levél	119,713	drb.	és pedig
pénzes levél	4752	drb.	értéke 406,944
postautalvány	3032	"	108,912
ajánlott	10,072	"	"
egyszerű	114,713	"	"
levelezési lap	15,316	"	"

Ezek után áttérek közigazgatási és ezzel összefüggésben álló köztörvényhatósági működésünkre. *)

(Folytatása köv.)

Észrevételek „A természet hozzájárul-e a népjellem fejlődéséhez” című cikkre.

Elovasva a „Selmecz” 24-iki számában „A természet hozzájárul-e a népjellem fejlődéséhez” című cikket, bizonyára csodálkozott mindenki, ki e tárgy felett csak némileg is komolyabban gondolkodott, hogy a szerző ezt tagadólág fejti meg. Igen dicséretre méltó, ha valaki ilyen dolgokkal foglalkozik s új elveket állít fel, megcáfolni igyekezően az eddigieket s kimutatván tarthatatlanságukat. Jelen esetben azonban korántsem sikerült cikkirónak a felvett tárgyat egadón irányban megfejteni, a mi bizonyonnal nem is volt könnyű dolog. — Mivel én s bizonyosan sok más is cikkiróval ebben nem értünk egyet, engedje meg Krajsztik úr, hogy észrevételeimet e tárgy felett én is elmondhassam.

Figyelemmel elolvassam a cikk tartalmát, mindenek előtt két-tőre leszünk figyelmesek: 1) hogy a cikkirő nem is felel meg annyira a sorok homlokán kitett kérdésnek, de avval foglalkozik nagyobbbrészt, a mivel sorait bezárja, t. i. „Minden nép a természet alárendelt befolyása alól a műveltség se-

*) Hogy városunk közhatalósági életének rajza teljes legyen, megemlítem azt, miről a jelentés hallgat. Ugyanis az 1875-ik évben adományoztatott Ocsvoszky Vilmos polgármester úrnak a Ferencz József lovagrend-jele.

Tárca.

A kávé.

(Folytatás.)

A régi görög és római írók a kávé italról sehol sem tesznek említést. Egy régi Abdelkadertől a 16-ik század vége felé írt s az orientalista Galland által kiadott arab kézirat, mely jelenleg Párisban van, az általános kávévás idejét boldog Arabiában (Jemen) nem teszi előbbre 15-ik század közepéni; tehát mintegy 400 évvel vissza a jelen kortól. Nem lesz talán érdektelen a mondaszerű történet fellelítése sem, melyet az arab író következőkép ad el: Adenben Arabia déli partvidékén élt egy Gemaledin nevű főpap (mufti), ki zarandoklása vagyis utazása alkalmával Adjamba (a vöröstenger nyugoti partján) földieit közül néhányval találkozott, kik a kávé kifűzött levét ital gyanánt élvezték. Visszatértében azon gondolatra jött: hogy ezen ital élvezése talán az ő egészségének nem fog ártani. A kísérlet valóban arról győzte őt meg, hogy nemcsak nem ártalmas, sőt ellenkezőleg jó ital, mely a fejet könnyebbé teszi s az egész testet felüdítve az álmot elűzi; s ajánló egyszerismind derviseinek is, kik vigiliák tartására voltak kötelezve. Minek későbbi következménye az lón, hogy a kávé élvezését nemcsak őjjelre, de jétékony határról meggyőződésé nappalra is kiterjesztették.

Igy nyert a kávé Adenben általános elterjedést, így terjedt el onnan később Arabia többi részébe, s így érte el a 15. század vége felé Mekát a mohamedánok szent és főhelyét.

Azon időpontot, melyben legelőször használni kezdték, teljesen meghatározni még mindaddig nem sikerült s így a következőkben főfigyelmünket leginkább arra fordítjuk, hogyan terjedt el a 15-ik század végétől napjainkig. A 16-ik század kezdetén (1511) az egyiptomi uralkodó új kormányzót nevezett ki Mekkába. Ez — a kávé ismeretlen levén előtte — igen megboszankodott bizonyos alkalommal, amint néhány dervischt egy nagyobb mosché egyik fülkéjében ülve kávévás közben

gélélyével kivonható. — Mielőtt tüzetesebb tárgyalásba bocsátkoznám, előre megjegyzem, hogy cikkirő e szavaival maga magát cáfolja, a mennyiben ezáltal önkéntelen beismeri, hogy a természetnek csakugyan van befolyása az ember s zellemére is, a mi ellen épen küzdeni akar. — Mert cikkirő bizonyosan tudja azt, hogy a műveltség az embert szellemileg teszi szabadabb, ha tehát a természet befolyása alól vonja ki, a természetnek okvetlen a szellemre kellett nyomást gyakorolni.

2) Figyelmesek leszünk arra, hogy cikkirő a természet befolyását a népjellemre nagyon tág értelemben veszi s nem tesz különbséget e tekintetben valamely népnek gyermek- és érettkorra közt; a mit pedig tekinteten kívül hagyni nem szabad, ha rosz irányban indulni nem akarunk. Avagy minek tulajdonítja cikkirő minden népnek eredeti jellemét? Vagy talán azt hiszi, hogy minden nép külön hozottat a világra különböző lelki s testi tulajdonokkal, hogy a holléghység szülte a néget, az Andesek az amerikai, az Ural azsiai, az Alpesek az európai? Miért ne? mondhatná valaki, ha minden világrésznek saját állatfajai vannak, melyek másutt nem élhetnek, vajjon nem lehetne e saját emberfaja is? vagy talán a különböző népjellemek, szokások, beszédek és művelődési fokok nem annak bizonyosságai? Ki természetani és rajzi dolgokkal foglalkozik, mit cikkirőről is cikke után feltehetek, tudja, mily világosan vannak ezen okok sok tudós és éleselmű természetvizsgáló által megcáfolyva s hogy a természet ugyan mindenütt majmokat és medvéket, de nem mindenütt embereket hozott létre. — Hol volt azon hely s hogy ez csak a legelőnebb organikus erők közt lehetne, nem cölen itt bizonyítani; a tudományos kutatások Ázsiát tartják annak s innen terjedt szét az emberiség. — Mutatja ezt a történelem is, melyből a lappok, finneek, germánok és göthök, gallok, szlávok, celtek, cimberék, hunnok, avarok, magyarok stb. eredetét ismerjük. — De ha az emberiség egy és ugyanaz, vajjon minek tulajdonítható minden népnek eredeti jelleme, ha nem a természeti viszonyoknak, melyek közé jött s melyek alatt élt. Az ugyanazon emberiség csak különböző éghajlat s természeti viszonyok szerint fejlődhetik ki különbözőképek, ugyanazon emberi erőt, ugyanazon a legnemesebb organikus erőkkell ellátott teremtmény csak a különböző környezet és behatások alatt alakulhat más és más módon. — A népek legelső tetteit a természet vezérli, ez fejleszt a szellemi élet legelső csíráit. Hallógerékét megíti a mennydörgés hangja, serehártyáját a villám vakító fénye, ezek ébresztenek benne gondolatokat, ő azokat istenséggé alakítja, mely villám nyilat szórja mérgében; így jár el a nappal, melynek áldásait élvezi, így minden természeti erővel; ebből épül fel szellemi világa, vallási buzgalma. — Vajjon ez nem mind a természet hatása, s tagadhatja-e cikkirő, hogy mindez a népjellem fejlődésére befolyással van? Vajjon nem világosan bizonyítja ez a természeti tünetmények hatását az ember lelkére s ez által a gyermekkorát élő nép jellemének fejlődésére? Hová céloz tehát cikkirő azon kérdéssel: „Ámde függ-e az ember szellemileg is a természettől?”

talált. Annyira elkésérté a sultán, hogy a derviseket a moschéból kiűzte rögtön egy theologusok s törvénytudósokból, nem különben a város előkelőiből álló formális consiliumot hívott össze. A véleménykülönbség az összegyűltekközött nagy volt, a vita sokáig tartott, míg nem egyike a jelenvoltaknak hahótára fakasztá az összegyűlteket azon megjegyzésével; a kávé, mint a bor részegítő ital lévén, miután ezt élvezni merészelték, a törvény értelmében a vétkes dervisek bittal büntetessenek meg. — De ebben meg nem egyezhetvén, az orvosok bölcs és szakértő tanácsát határozták el kikérni. A kormányzó azonnal két persa főorvost hívott, kik a kávéat az egészségére valóban kártékony hatásúnak állították; mire a zsinat is azonnal kárhoztatta. S így teljesen megilták a kávé árulását; minden hozzá tartozó készleteket összetörték és elégették, azokat pedig, kikről bizonyítottat, hogy kávé a tilalom ellenére is isznak, számára ültetve gyönyölődások közt kísérték a város minden utcáján keresztül.

A tilalom azonban nem sokáig tarthatott, mert maga a sultán is Kairóban szenvedélyes kávéivó vala, s legtanultabb emberei felvilágosították őt a kávénak ártalmatlan voltáról.

Húsz évvel később eszébe jutott egy zelotának Kairóban, hoi a kávé ekkor már igen el volt terjedve, a kávé ellen hatalmas kikélni s a szűzökön rosz muszulinának hirdeté mindazokat, kik kávéat isznak. Hallgatóinak nagy része, kik t. i. jó muszulinoknak akartak látszani, a templomból kijőve a kávéházakba siettek s nemcsak az azokban talált kávéeszközöket tördelték össze, hanem a jelenvoltakat is bántalmazták. E méltatlankodás is megerőn rosz gyümölcsöt. A város lakói két párta szakadtak s a dolog nem várt komoly szint kezdte ölteni. A veszelty elhárítani akarván a város legfőbb birája egy a tudósokból álló gyűlekezetet hívott össze s kinyilvánította, miszerint a kávé élvezése nemcsak megengedhető, de hasznos is. S hogy azonnal jó példával ő maga megen előre, az egybegyűlteket mindnyájának kávéat adottat.

Mennyire emelé a kávé e diadala elterjedését és tekintélyét, felesleges említenem.

A 16-ik század elején Aleppóig, Damaskus és más szomszéd városok jutott már el s ugyane század közepén Konstantinápolyban is el-

„Az emberek csak testileg vetvék alá a természet hatalmának.” — Ezen elvből indul ki cikkirő s e mellett hoz fel oly érveket, melyek csak megerősítik azt, hogy az ember szellemileg és függ a természettől. — Egyáltalában itt szerző azon őskori elvnek hódol, mintha a testnek a szellemhez s viszont semmi köze nem volna. — E nézett ellen nem lehet kifogás akkor, midőn az anatómia s physiologia még ki nem derítette a kettő közti összefüggést; de jelenleg már kézzel foghatólag be van bizonyítva, hogy a testben semmi sem történhetik a nélkül, hogy azt az idegek a szellemi élet székhelyének — az agynak — hírül ne adják. — A testre nem hathat semmi, hogy az közvetve az agyra s a szellemi működésre is ne hasson. — Különböző tapasztalásból is tudhatjuk bárki, hogy ha a test beteg, a lélek is hátráltatva van működésében; már a régiek is azt tarták, hogy „mens sana in corpore sano”, s így bármi hatás is, mely a testre állandóan nyomasztólag vagy ingerlőleg hat, mindenesetre a szellemet is megfelelő tunyaságra vagy tevékenységre fogja kényszeríteni. — Szerző is azt állítja cikkében, hogy „a természet pazar kézzel osztja ajándékait a forró égöv alatt, takarékosan a mérsékelt éghajlatnak s fukaron látja el a sarkvidéket.” — S vajjon a túlságos meleg vagy hideg nem egyaránt törpíti el a testet a szellemmel együtt? Nézzük csak közelebbről. — Az éghajlat légmérséklet hegyek, tengerek, földművelés és uralkodó szelek által kisérvé s módosítva, az embernek az, mi növénynek a föld. Forró éghajlat leperzselt a természet virányait, az élet kiég és a szerfeletti kipárolgás következtében elomhul a test, s vele a legszebb lelki tehetségek szunnyadnak. — A forró égöv alatt az éghajlat egyformaságának megfelel a népek természete; a természet oly „pazar kézzel osztja ajándékait”, hogy önként megtermi a népek szükségleteit s a gazdag és szép természet a forró égöv lakosait tunyábbakká, könnyelműkké és éldeleket után soványokká teszi. — Forróbb tartományokban a szenvedélyes véralak, bosszúvágy, nyúliszivőség és tunyaság iránti hajlam mindig előtűnik, miként szintén éghajlati népeknél a mérsékelt, jószívűség, szelidség, állhatatoság, vitézség és ügyesség. — A hőség az embereket magasztos eszmékre, ábrándokra és állomképre s így a képzelő erő valamennyi művészetére is vezényli, mutatja ezt a keletiek irodalma és művészete. — A déli tartományokban a legrégibb idő óta magános vizsgálódók és gynnosophysták éltek, éghajlatuk ösztönzi őket erre. Megegyedve azzal, mit a természet nyújtott nekik, kerítették az emberek zaját. — A dél lakója komoly és mértékletes, könnyen engedi magát a képzelő erő által vezettetni és hova vezethette őt a természet szemlélése, mint a világ keletkezésére és annak végére? A állások kosmogoniája és metempsychose-ja csak a természet által ébresztett költői képzelete annak, a mi van és lesz. A keletiek fatuma éghajlatból ered; az éghajlat nagy részben oka rabszolgaságuknak. — Mivel a természet az ember ösztöneit kellemesen izgatta, szíve szenvedélyekre és kicsapongásokra hajlandóvá vált, — melyek az éjszakai jég és nyomasztó éghajlat alatt nem mutatkozhattak —, ez megint sok új törvény s intézmény szükségét vonta maga után ezen ösz-

tönök korlátozására. — Ha az ész nem birta a szenvedélyeket korlátozni, a despotizmusnak kellett s így keletkezett délen a kényuralom, mely még a vallásban is jelentkezik. — Vajjon nem bizonyítja mindez világosan a természet hatását a lélekre is, a mi ellen cikkirő éppen síkra száll.

Ellenben, míg a forró égöv volt a rabszolgaság hazája Európa a szabadság s felvilágosodottság honálya lett; — itt születtek a nagy férfiak; nagy, világra szóló eseményeket itt mutat fel a történelem; nincs oly változatos szellemi munkásság sem a sarkokon, sem az egyenlítő táján, mint a mérsékelt égöv alatt s itt különösen Európában. — S ha kutatjuk, miért birt éppen Európa a műveltség oly nagy fokára emelkedni, kitűnik, hogy ennek főokozója a természet, mert a legkedvezőbb természeti viszonyok alatt fekszik. — Itt egyrészt az alulról jövő vízgözdús levegő egyenletesen melegíti a levegőt s áztatják a földet, valamint a sarki hideg áram behatásait csökkentik; másrészt a Gólfáram melegebb vizével Európa éjszaki nyugati részét teszi az életre alkalmassá, míg a többi földrészek a délkörökkel párhuzamosan haladó gólyáncok tág kaput nyitnak az éjszakai hideg áramlatnak. — Innen van, hogy míg a 75-ik szélességi fok alatt Hemmerfest virágzó város Skandináviában, ugyanazon szélességi fok alatt más földrészekben lakatlan vagy eskimóktól lakott területek találunk. A tavasz, nyár, ősz, tél kellemes változatokban fordulnak elő, melyek a szellemet is hasonló változatoságra ösztönzik. — Ezek mind oly tények, melyeket bizonyosan cikkirő is ismer s mégis tagadja, hogy ezek befolyással vannak az ember szellemére.

(Folytatása köv.)

Levelezés.

Selmecz 1876. június 30.

„Selmecz” 26-iki számában Szöcs Miklós úrtól egy cikk jelent meg, melyben cáfolni akarja az előbbi számban általam mondottakat; e mellett azonban cikke oly személyeskedéssel és pártboszúval van tele, hogy ez legkevésbé nem hivatva cáfolni azt, a mit akart s csak azon régóta ismert elven alapszik: „si fecisti, nega.”

Előre megjegyzem, hogy illemt cikkemmel a társaskört sérteni nem volt szándékom, a minthogy abban sértő nem is volt. Én a személyeskedést kerülöm, barátja vagyok a személynek, de ellensége az ügynek; cikkem célja volt egyedül a javítás, a június 11-ikihez hasonló botrányoknak jövőbeni megakadályozása s a „magyar társaság”-nak a társaskör vádjá elleni véde; a miért is szorosan az igazsághoz ragaszkodtam; ha mindamellett azonban cikkem talán keményebb volt, mint akartam, ez is ilyen a magyart a külföldiek előtt lealacsonyító tettek fölötti elkeseredésben s azon gondolatban keresendő, hogy a nehéz baj orvoslására fájdalomt okozó, de hasznos nehézség cura és amputatio szükséges. — Mivel azonban Szöcs Miklós uram a curától önkívületbe esett s abban az orvos ellen illetlenül viselte magát, kénytelen vagyok a gyógyszerből nagyobb adagdal szolgálni.

Szöcsnek a régi „olvasókör” s annak „folyamánya” a „magyar társaság” ellen felhozott azon vádja, hogy ez a néhai „Schacht-társaság” hírnevét állhírekkel és ráfogásokkal igyekeztek aláolni, cáfolatra nem szorul, miután a közönség előtt amógy is eléggé ismeretes, ki szokott a városban állhírekkel és ráfogásokat tenyészteni; a mi pedig a lapok útján való közleményeket illető, az egyrészt nem az olvasó körből folyt, másrészt annyira ment volt a ráfogásoktól, hogy azt a „Schacht-társaság” szígyenpír nélkül nem is cáfolhatta. — Pedig méltóbb fegyver volna kezébe a toll, mint a furkós bot, — melylyel ilyen alkalmakkor védeni akarják az igazságot, — más gyermekes és neveltséges bosszú eszközzel együtt. — Tekintélyeket és hírneveket magok semmitették meg.

Hogy a „Schacht-társaság” s ennek „folyamánya” a társaskör (az általános társaságról, mely csak köpenyül szolgál szó nem lehet) nem magyar érzelmi, az nem kortes fogás, az régen ismert s szokszor hasznaltanul ostorozott tény. — Ki hazai nyelvet elhanyagolja s idegent mivel, az nemzeti érzelem nélküli” s oly mostoha apaóh hasonló, ki második neje gyermekeit bársony ruhában, saját édes gyermekeit pedig rongyokban járattja; a nyelv nemzeti szentség, ez őri a nemzet egységét, tulajdonait, sajátságait, védi a nemzeti létét. — Már pedig hogy a társaskör a nemzeti nyelvet elhanyagolja az ismeretes. — Avagy „Schacht-társaság” s „folyamánya” a „társaskör” hivatatos nyelve nem német; vajjon hallani-e szájköböl egy magyar dalt is; vajjon nem halálig védik a német szokásokat. — Már az is, kinek a magyar népdaloknál jobban tetszik a sok érzelem s értelem nélküli német burschdal nem sok magyar szellemet tanusít. — De a mi leginkább fáj a magyar embernek, ez az, hogy a társaskör társalgási nyelve „keves meg-

terjedt. Itt 1554-ben két egyén kényelmes divánokkal ellátott helyiséget nyitott meg, melyben kávéivással és schakáltékkal üzték az idő unalmas perceit, s így lassankint megszokták s annyira megkedvelték a kávé, hogy a török költők versekben énekeltek meg a kávé diadalát és jószágát.

Miután azonban a kávéházak száma erősen növekedett, szót emelt a papság, hogy a kávéházak jobban látogattnak, mint a moschék, sőt a főmufti ki is nyilvánította, hogy a kávé élvezése a korán ellen való vétek; mire az összes kávéházak felsőbb rendelt folytán bezártak. A nép e fölötti szomorúságát azonban rövid idő múlva öröm váltotta fel. Történt ugyanis, hogy a régi mufti helyét egy új foglalta el, ki a kávé felségessé hatása mellett nyilatkozván, nemcsak a nép, de a papság is újból behozta annak használatát. De a kávéházak ezen újabb diadalá sem tarthatott soká. A sultán észrevéve ugyanis, hogy a kávéházakban a tömeges összejövetelekre és az által gyakran a fejedelem elleni beszélgetésekre és szövegezesekre alkalom nyújtatik, politikai okokból tehát a kávéházakat bezáratta, megengedvén azonban a családú tűzhely körében a kávé élvezését az egész országban. Az általános engedély még jobban terjesztte a kávé, úgy hogy minden vendég, ki a család körében jött, kávéval kínáltatott meg. Sőt az előkelőbb házakban a kávé főzésére és felszolgálására ehez különösen érte cselekedést tartatott, s mi még emel is több, törvény hozatott, hogy ha a férj a nőnek a kávé megtagadná, törvényes oka van a férjétől való elválásztást követelni.

Ilyen s hasonló viszontagságok között lépett életbe a kávéivás a 17-ik században Levante és Egyiptomban körülbelül 150 évvel később, mint Arabiában. A 17-ik század közepe előtt Európában (Törökország kivételével) igen csekély ismerettel bírtak a kávéról. Prosper Alpin paduai botanicus, ki a 16-ik század vége felé Egyiptomban járt, munkájában ezen itarló mint ott általános elterjedtről, de mint Európában teljesen ismeretlenről szól. Azonban egy második könyvecskében úgy említi a kávé, mint Európában ritka gyógyszer.

(Folytatása következik.)

számlálható kivétel⁶ német; ezt legjobban tudom én, ki köztük vagyok s nem hallok soha egy magyar szót, ezt bizonyíthatják számomra, a kik köztük vannak. Innen van az, hogy az idegen ajkunk itt létök alatt nem tanulnak egy-két szót többet magyarul, mert azok, kiktől társalgás által tanulhatnának, jobbhangzásának találják a németet. — Ezt hiába tagadják, ezt nem hiszi el senki, a míg tettel nem bizonyítják be. — Van köztük sok magyar fiú is, kiknek szinte fáj ez a csekély tisztelet! csak hazafiságukat ne engednék álszemérmük által felülmúlni.

Szöcs úrnak a szepeskerületi hangzatotól diésnek egészen felesleges volt, kiknek hazafüli érzelmeit kétségbe nem vontam, sőt azt tartom, hogy közülök többen hazafiasabbak mint azok a kik közt vannak. — Ama mondatot, mely szerint a különféle nemzetiségek a nemzeti zászló alatt nem mehetnének, nem szeptenitől eredetnek mondtam. — Eredetét és igazságát azonban kimutathatom, ha azt tovább is ráfogásnak nevezik.

Szöcs uram az ismeretes zászló alatti kivonulás miatt felhozott mentességét inkább kihagyhatta volna saját és társasága javára, mintsem azt hozni fel, s nyilván, egész nyugodt lélekkel és pirulás nélkül elismerni, hogy egy, magát magyarnak valló, magyar akademián évtizedeken át fenálló, nagy társaságnak a nemzeti zászlója nincs s, az idő rövidsége nem engedte annak megszerzését. — Szép érv, méltó a többihez. — Ha senki sem szólal fel, bizonyára még most sem jutott volna eszükbe, hogy nemzeti zászló is van, mely alkalmas lenne a „társaság méltó képviselésére.“ — Az ígéret meg van, hogy a közel jövőben ez is meglesz; kívánom, hogy a magyarok istene segítse meg őket e nehéz feladatukban s hogy e nemzeti jelvényhez nem illó, annyi gúnynak kitért hazafi ellenes s határozottan német szokások és elvek is háttérbe szoruljanak, nehogy ezek által a magyar nemzeti jelvény megbecsületlenessék.

Szöcs úr utolsó pontjára megemlítem azt, hogy cikkemtől nem dics fényt vártam fejemre, de az ígért furkósbotokat láttam s most is látom szemem előtt, valamint azt is tudom, hogy a ki sárral foglalkozik, maga is sáros lesz; de ha ez szükséges s kötelesség, el kell szenvedni. — Bocsanatot kérek a nagy „többségtől, melynek önértéket sértettem“; nem tudtam, hogy oly érzékenyek, mert láttam, hogy az, a mi minden magyar emberünk önértéket sértette (t. i. a külföldieknek idegen zászlóval való fogadtatása) önértéket sértetlenül hagyta; az sem hatott rosszul eme nagy önértékre, hogy midőn ama „rügalmazó olvasóköri“ helyiséget keresett, ők a háztulajdonosokat annak megtagadására ösztönözték; de még az sem sértette ama „nagy többség“ önértéket, hogy a midőn ugyanazon kisebbség (olvasóköri) a budapesti műegyetemi hallgatók tiszteletére táncmulatságot rögtönzött, ők nemcsak hogy magok nem vettek részt benne, de még a városbeli hölgyeket is lebeszéli jártak az abban való részvételtől. — Ebből már tudom, hogy mi „illó lovagias“, de hogy mi sérti az önértéket, azt még nem.

Végül bocsanatot kérek a t. közönségtől, hogy ily, e lap kitértől céljával ellenkező, de mindazáltal szükséges dolgokkal még egyszer és utóljára utantam. **Staudner Jenő.**

* * *

F. évi „Selmecz“ heilap 24-ik számában „Különfélék“ rovatában a szélaknai bányaszerencsétlenséget illetőleg téves állítások foglaltatnak, melyeket helyreigazítani rosz néven nem veendi a t. szerkesztőség.*)

A baltény következő: Humer József kir. Nádoraknai aknaés 48 éves, nős, három gyermek atyja f. évi jun. 2-án reggeli 7 órakor Nádorakna József nevű átalánk dolgozva a nagy tömegekben leszakadt átalaka törscelék, gerendázat és kőhalmak által, melyekkel egész teste körülvetett, életveszélyesen megsértett.

Az erélyes és szakadatlan szabeditási munka közben a baleset után azonnal nyugóssal és érthetetlenül elhangzó szavakkal felelt munkatársai kiállítására. Szavai rövidebb-hosszabb időszakokban ismételtettek, míg végre jún. 3-án d. u. 5 órakor 34 óráig tartó szabeditási idő után meghalt, midőn 36 szabeditási óra mulva halva hozatott ki a bányából.

Vizsgálatnál a torkának előrészen paizporcz felett 7½ centiméternyi hosszú, vízirányosan menő, éles széllekel ellátott és az egész torok izomatát, a géget, bázisát és légsőrvét is átmetesző seb észleltetett, melyből a külső állkapocs, nyelv, állalati és nyelv-alatti üterek keresztülágván a vér lassanként kifolyott.

Különbösen az egész testén zúzás, vérömleny, vagy esontőres jelei nem mutatkoztak és így a kérdéses egyén lassankénti elvéréseben halt meg. Nem lehet feltenni, hogy maga végezte ki volna magát, mert ép tudatában volt, hogy testén roncsolások nem ejetettek, társainak reményét hozó szavait hallotta, és teste részint

*) Azon megjegyzéssel közlöm e levelet, melynek sorai az esetet teljesen felvilágosítják, hogy en a 24-ik számban mondatottak a „bányahivatal“ jelentéséből, orvosi látélelekből és a tanak által aláírt jegyzőkönyvből vettem ki. Szerk.

lezuhanat gerendázat, részint más oldalról szilárd falazat által védve vott. Valószínűleg és hihetőleg a lezuhanás pillanatában fejszéjét kezében tartva és által, vagy pedig éles szélű kővek által hozottat létre a torkán jelzett metszés, mely a szerencsétlenre halálos kimenetelű volt. — Szélakna. **Dr. Hészay Janos** kir. bányá főorvos.

Különfélék.

— A hodrusi völgyben felállítandó honvédelemk ügye. A selmeci dalárda a honvédelemk felállítására azon kérelemmel adott 500 forint városunk hatóságának, hogy a felállítás honvédelemkre vonatkozó teendőikkel megbízandó bizottságba saját hatáskörében néhány tagot válasszon, kik azután a dalárda részéről megválasztott tagokkal együtt tanácskozzanak. A dalárda részéről megválasztottak a bizottságba: Gálmer Tivadár, Liszt Gusztáv, Murancsan Ferencz, Zelenka Ferencz, Mácsay Mihály, Bernhard Adolf és Mayschalko Gyula urak. — Az emlék felállításának tervszerinti előkészítését, vezetésére a városi hatóság részéről Ocsosvsky Vilmos, Szentinger Ferencz, Hendl Vilmos, Krausz Vilmos és Pöschel Ede urak mint törvényhatósági bizottsági tagok azon utasítással küldettek ki, hogy a megállapított tervrajz, az ünnepély sorozatát végrehajtás előtt megvizsgálás illetve jóváhagyás végett, a tanácsnak, illetve a törvényhatósági bizottságnak bemutatandó.

— Beküldetett. Névpaport ünnepelt egy csendes baráti kör. A naptár Lászlókat mutatott: Városunkban oly kevés a László, hogy már a névből is valószínűleg gyanítja a t. olvasó közönség, ki ezen László, a kinek nevénapját egy számról névze ugyan csekély, de értelmi súlyra s kiválóan magyar jellege miatt tekintélyesnek méltán nevezhető kör ünnepelt. — Önmagát tisztelte meg az akad. „magyar társaság“, collegialitásának szép tanjeltét adta a kath. gymnasium tanári kara, midőn G. u. y. u. László akad. festő s helybeli rajtanár urról nevenapja alkalmából megemlékezett. Az ünnepély kedélyesen folyt s egyedül az akad. magyar társaság dalárdájának serenádjára — mondhatjuk, igen kellemesen — zavarta meg. A szívélyes László gazda meghívta az éneklő ifjakat, kik közül Pálffy és Domokos, valamint fi. Bertalan Alajos tanár ur is jó kivánattal telt toszott mondatok a közkezdveltségben részessülő művésze. Hogy a jókivánatokhoz a jelen voltak tiszta szívből járultak, felesleges mondanom.

— A lövőedéből. Jun. 25-én 10 lövő lött, 386 lövés esett, melyek között 223 kör találatot. Az első éremet Weinberger R., a másodikat Ochtendung Ignác urak nyerték.

— Színkör. Múltányladó Tóth Jenő és Zádor színiaigazgatók azon eljárása, hogy a közönség anyagi támogatásának kimélese végett csak minden második nap tartanak előadást; mindamellet nagy az úres padok s székek száma, s a földszint is alig telik meg nézőekkel. Pedig, nem is említve a „Kintornás családja“-t s több más jeles darabot, mit itt tartózkodásuk ideje alatt szíre hoztak „Az álszenteskedők“-kel teljesen kielégítették a csekély számban jelen volt közönséget. — Arvai Gizella. Vértésné s Vértési taládon adták az álszenteskedőket; — Tóth Jenő hosszú szerepében eldethen állítá elénk a női fennsőbbég alatt álló papushóst, Zádorné a naif, kedves leányt, Zádor a vígadni szerető tengerész tisztet, kinek férfias jelmeze kirívó ellentétben áll papushóst barátságával. — A „fiatal özvegy“ (Rónai Karolin) fényes fekete szeméi, élénk játéka s csengő hangja mind oly tulajdonok, melyeket egy oly szerep igényel, minő Flórné asszony, ki nemcsak Drang Ferdinándot, de Freimannit s többeket is megzavar.

Az „álszenteskedők“ előadása diésőségére válik a társulatnak s ezért igen kívánatos volna, ha azt a jövő heti műsorozatba is felvennék.

69. szám.

Árverési hirdmény.

A selmeci kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik; miszerint Námeszny János és Lup-tak Anna tulajdonához tartozó bakabányái 891. számú telekjegyzőkönyvben foglalt és bemutatott térvázlaton elosztott s pedig:

3711/b	h. r. sz. a.	rétből	1100□	ölnyi ter.	becsülve	350 ft.
3711/f	" " " "	"	1020	" " " "	"	315
3711/g	" " " "	"	861	" " " "	"	155
3888	hr. sz. a.	Pavlovszka nevű föld	600□	...	200	"
3901	" " " "	"	1200□	...	350	"
4013/a	" " " "	Rosztai nevű rét	1250□	...	180	"

együttesen vagy egyenkinti elárvereztetésére I. határnapul 1876. Július 10-én és szükség esetében II. határnapul f. é. Augusztus hó 7. mindenkor reggeli 10 óra Uhliszkőn helyszínen kitéztetik.

Erről venni szándékozók azon hozzáadással értesítettnek, hogy a 10% ovadék készpénzben vagy közforgalmat képező értékpapirokban vagy előmutatásra szálló takarékpénztár könyvecsékben letendőn leszen.

Az erre vonatkozó árverési feltételek az eljáró bíróságnál megtekinthetők.

Egyszersmind a hitelezők és netalántan igényt támasztók felhivatnak, hogy ebbeli igényeiket törvény értelmében bejelentésék.

Selmeczbanányán 1876. Június 16-án.

Kir. járásbíróság.